

9) за національною приналежністю власників капіталу:

- національний капітал лікувально-профілактичних закладів (власниками капіталу є резиденти країни);
- іноземний капітал лікувально-профілактичних закладів (власниками капіталу є нерезиденти країни).

10) за правовою формою використання:

- легальний капітал лікувально-профілактичних закладів (капітал, який за своїм походженням, використанням і вартістю відповідає усім законодавчим нормам);
- тіньовий капітал лікувально-профілактичних закладів (капітал, який не відображається у фінансовій звітності або ж не відображена його реальна вартість, приховується від фіскальних органів).

11) за використанням у процесі надання (функціонування лікувально-профілактичних закладів) медичних послуг лікувально-профілактичними закладами:

- функціонуючий капітал лікувально-профілактичних закладів (капітал, який використовується у повному обсязі відповідно до встановлених норм і нормативів);
- нефункціонуючий капітал лікувально-профілактичних закладів (капітал, який не використовується за певними причинами закладом у процесі свого функціонування, хоч і перебуває на його балансі).

12) за цілями використання:

- активний капітал (безпосередньо використовується для надання медичних послуг лікувально-профілактичними закладами, від нього напряму залежить якість наданого медичного обслуговування, він вкладається в активні основні засоби – медичну техніку);
- пасивний капітал (забезпечує необхідні умови функціонування лікувально-профілактичного закладу).

Отже, завдяки детальній класифікації капіталу лікувально-профілактичних закладів, можна стверджувати, що управління капіталом у досліджуваній сфері (профілактика, лікування, реабілітація) потребує особливого підходу. Потреба в особливому підході також пояснюється і такими проблемами як оновлення основних засобів у вигляді апаратури, приладів та медичного обладнання, пошуком нових джерел формування капіталу, спосіб нарахування амортизації, створення відповідного показника оцінки ефективності використання капіталу лікувально-профілактичних закладів.

Таким чином, дослідивши класифікацію капіталу лікувально-профілактичних закладів, визначивши її значимість та особливості, існує необхідність у подальшому перейти до вирішення наступних важливих завдань – особливості та методологія аналізування капіталу лікувально-профілактичних закладів, формування та використання капіталу лікувально-профілактичних закладів, що мають прямий вплив на якість медичних послуг з профілактики, лікування та реабілітації.

Джерела та література:

1. Басва О. В. Навчальна програма дисципліни «Медична техніка» : для бакалаврів, спеціалістів / О. В. Басва. – К. : МАУП, 2006. – 23 с.
2. Глухова В. І. Проблема фінансового забезпечення системи охорони здоров'я України / В. І. Глухова // Вісник КДПУ ім. М. Остроградського. – 2009. – № 2. – С. 108-112.
3. Мартыненко В. Ф. Информационные средства финансово-экономического анализа производственной деятельности медицинской организации / В. Ф. Мартыненко, В. А. Полесский // Экономист лечебного учреждения. – 2011. – № 4. – С. 45-56.
4. Портна О. В. Оцінка якості надання медичної допомоги як підгрунтя фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я / О. В. Портна // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. – № 4. – С. 300-310.
5. Чуприков А. П. Навчальна програма «Медична і лабораторна техніка» : для спеціалістів, магістрів / А. П. Чуприков, Ю. І. Марков. – К. : МАУП, 2005. – 18 с.

Ваниева Э.А., Аблаева С.Р.

УДК 336.71(477)

ТЕНДЕНЦИИ И ЗАКОНОМЕРНОСТИ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Введение. В связи с возрастающей ролью банковской системы в обслуживании экономических субъектов, расширением внешнеэкономических и межрегиональных связей, продолжающимся процессом становления и ликвидации отдельных коммерческих банков возрастает роль и значение анализа финансового состояния банка, составным компонентом которого выступает анализ доходов, расходов и прибыли банков. Анализ доходов и расходов банка выступает основной составляющей его финансового состояния. Так, проведение анализа доходов и расходов банка дает возможность изучения результатов деятельности банка, а, следовательно, и оценки эффективности его как субъекта хозяйствования.

Постановка задания. Актуальность данной темы состоит в том, что банки являются основой для развития всего национального хозяйства в целом. От их продуманной и последовательной политики во многом зависит финансирование реального сектора экономики, деятельность предприятий, активное участие домохозяйств в процессе создания стоимости. Целью исследования является анализ финансового результата деятельности банковской системы Украины за 2011 год.

Анализ литературных источников. Проблема эффективного управления банковской деятельностью привлекает внимание многих ученых. А именно, вопросам банковского менеджмента посвящены работы

О.Д.Зарубы, О.И.Лаврушина. Особое внимание организации управления ресурсами и финансовой устойчивости банка в рыночных условиях уделяют В.И. Кочетков, И.В. Сало, А.А. Мещеряков и др. Однако тенденции и закономерности развития банковской системы Украины с учетом состояния в стране на сегодня являются недостаточно разработанными.

Основные результаты исследования. На начало 2011 года в стране функционировало 176 банков (зарегистрировано 194), из которых 55 – с иностранным капиталом. Однако к концу года (состоянием на 01.01.12) количество участников рынка увеличилось на 4 единицы. Состоянием на 01.01.2012 года лицензию Национального банка Украины на осуществление банковских операций имели 176 банков. 21 учреждение находилось в стадии ликвидации, а в нескольких банках в начале года действовали временные администрации. Количество банков с иностранным капиталом за 2011 год уменьшилось с 55 до 53, количество банков со 100% капиталом наоборот увеличилось – с 20 до 22 [1].

Динамика институционального состава банковской системы Украины представлена в таблице 1.

Таким образом, динамика количества функционирующих банков в Украине следующая: на 01.01.2007 года – 193 зарегистрированных банка; на 01.01.2009 года – 198 банков; на 01.01.2011 года – 194 банка. Причиной сокращения количества банков стал финансовый кризис 2008 года, который привел к сокращению ресурсной базы банков [1].

Таблица 1. Динамика институционального состава банковской системы Украины.

№ п/п	Название показателя	01.01.2007	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012
1.	Количество зарегистрированных банков	193	198	198	197	194	198
2.	Исключено из Государственного реестра банков с начала года	6	1	7	6	6	0
3.	Количество банков, находящихся в стадии ликвидации	19	19	13	14	18	21
4.	Количество банков, имеющих лицензию НБУ на осуществление банковских операций	170	175	184	182	176	176
4.1	с иностранным капиталом	35	47	53	51	55	53
4.1.1	в т.ч. со 100% иностранным капиталом	13	17	17	18	20	22
5.	Доля иностранного капитала в уставном капитале банков, %	27.6	35.0	36.7	35.6	40.6	41.9

* таблица составлена автором по материалам [2].

На протяжении последних лет банковский сектор экономики Украины был одним из самых прибыльных и развивался наиболее динамично по сравнению с другими отраслями. Однако, начиная с 2009 года, банковская система Украины работает с убытком. Данный процесс наглядно изображен на рис. 1.

Банковский сектор работает убыточно третий год подряд из-за ухудшения качества кредитного портфеля и падения объемов кредитования в условиях финансово-экономического кризиса 2008–2009 годов. В 2009 году были сформированы рекордные за 15 лет убытки – 38,4 млрд. грн.

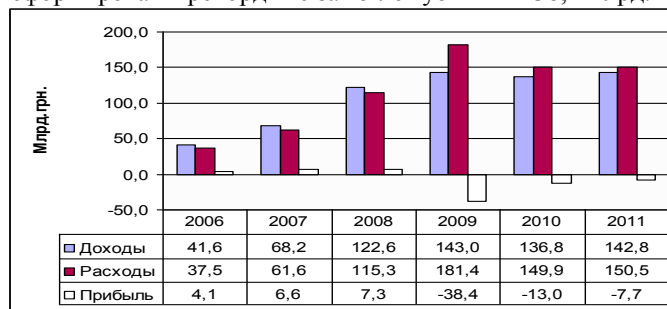

Рис. 1. Динамика доходов, расходов и прибыли банковского сектора Украины.

* рис. составлен автором по материалам [3].

По данным анализа годовой финансовой отчетности банков за 2011 год, проведенным Ассоциацией украинских банков, установлено следующее.

Дополнительные вложения в уставный капитал в течение года составили 26 млрд. грн., и по состоянию на начало года собственный капитал банков достиг 155,5 млрд. грн., при этом уплаченный зарегистрированный уставный капитал – 171,9 млрд. грн., что вопреки убыточности банковской системы свидетельствует о готовности и способности собственников банков поддерживать свой бизнес.

Структура доходов и расходов банков Украины по состоянию на 01.01.2012 представлена в табл. 2.

Как видно из табл. 2, чистый убыток банковской системы составил 7,7 млрд. грн., что на 5,3 млрд. грн. меньше показателя за 2010 год. При этом количество убыточных банков сократилось незначительно (31 из 175 по сравнению с 35 из 175 на начало года), что свидетельствует об общей тенденции снижения убыточности банковской системы.

Снижение убытков произошло за счет увеличения доходов до 142,8 млрд. грн., что на 5,9 млрд. грн. больше показателя за предыдущий год, в том числе:

– процентные доходы банков возросли незначительно и составили 113,4 млрд. грн. при показателе 113,3 млрд. грн. за 2010 год, что на фоне общего прироста активов свидетельствует об изменении политики ценообразования по активным операциям;

**ТЕНДЕНЦИИ И ЗАКОНОМЕРНОСТИ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ
В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**

– комиссионные доходы на 3,1 млрд. грн. превысили показатель предыдущего периода и составляют 18,5 млрд. грн., что с учетом структуры комиссионных доходов свидетельствует о повышении доходности по пассивным операциям.

Таблица 2. Структура доходов и расходов банков Украины по состоянию на 01.01.2012.

№ п/п	Показатели	Абсолютный показатель, млрд. грн.	Структура, %
1.	ДОХОДЫ	142,778	100,0
1.1.	процентные доходы	113,352	79,4
1.2.	комиссионные доходы	18,473	12,9
1.3.	результат от торговых операций	3,993	2,8
1.4.	прочие операционные доходы	5,726	4,0
1.5.	прочие доходы	0,622	0,5
1.6.	возврат списанных активов	0,612	0,4
2.	РАСХОДЫ	150,486	100,0
2.1.	процентные расходы	59,506	39,6
2.2.	комиссионные расходы	3,072	2,0
2.3.	прочие операционные расходы	15,861	10,5
2.4.	общие административные расходы	34,327	22,8
2.5.	отчисления в резервы	36,508	24,3
2.6.	налог на прибыль	1,212	0,8

* таблица составлена автором по материалам [2].

Общие расходы банков изменились незначительно и составили 150,5 млрд. грн. при показателе 149,9 млрд. грн. за 2010 год, но при этом произошли значительные изменения в их структуре:

– административные расходы возросли на 11,2 млрд. грн. и составили 34,3 млрд. грн., что с учетом их структуры на фоне сокращений персонала и закрытия отделений свидетельствует о повышении затрат на обеспечение банковских процессов;

– расходы на формирование резервов по кредитам снизились на 10,62 млрд. грн. и составили 36,5 млрд. грн., что с учетом общего прироста активов свидетельствует о повышении качества кредитных портфелей банков.

Активы банков возросли на 112,2 млрд. грн. и составляют 1 054,3 млрд. грн., что в основном обусловлено приростом кредитов и задолженности клиентов на 63,3 млрд. грн. (общая сумма составляет 813,9 млрд. грн.), в том числе:

– портфель кредитов юридических лиц вырос на 69,9 млрд. грн., при этом на 61,0 млрд. грн. за счет прироста кредитов в национальной валюте;

– портфель кредитов физических лиц в общем сократился на 8 млрд. грн. за счет сокращения кредитов в иностранной валюте на 29,63 млрд. грн., но при этом сумма кредитов в национальной валюте возросла на 21,6 млрд. грн.

Динамика активов банков свидетельствует об относительном оживлении кредитования юридических лиц и изменениях валютной структуры задолженности клиентов в пользу национальной валюты, при этом кредитование физических лиц существенно сократилось [4].

Обязательства банков возросли на 94,4 млрд. грн. и составляют 898,8 млрд. грн., что в основном обусловлено приростом средств клиентов на 85,5 млрд. грн. (общая сумма составляет 524,9 млрд. грн.), в том числе:

– средства юридических лиц возросли на 50 млрд. грн., в том числе за счет прироста депозитов на 27,3 млрд. грн., при этом за счет прироста средств в национальной валюте на 31,1 млрд. грн.;

– средства физических возросли на 35,5 млрд. грн., в том числе за счет прироста депозитов на 29,5 млрд. грн., при этом за счет прироста средств в иностранной валюте на 17,7 млрд. грн.

Динамика обязательств банков свидетельствует о повышении доверия вкладчиков к банкам, но при этом о снижении доверия к национальной валюте [5].

Таким образом, по данным НБУ, суммарные доходы 176 действующих банков в 2011 году выросли до 142,8 млрд. грн. с 136,8 млрд. грн. в 2010 году, расходы – до 150,5 млрд. грн. с 149,9 млрд. грн.

Выводы. Отечественная банковская система переживает сейчас не лучшие времена. Причиной такого состояния дел является нестабильное социально - экономическое положение, обусловленное мировым финансовым кризисом, усиление конкуренции между банками, несовершенная и постоянно меняющаяся законодательная база, и рискованная кредитная политика многих банков в погоне за высокими прибылями.

Сегодня Украине нужны эффективные и стабильные банки, которые будут способны всячески оказывать содействие экономическому росту. В связи с этим одной из важнейших задач государства и НБУ является обеспечение стабильности национальной банковской системы путем совершения валютных интервенций, ввода нормы об обязательной продаже валютной выручки, стабилизации национальной валюты. Не менее важной задачей государства остается повышение ликвидности банковской системы. Это может быть достигнуто посредством предоставления финансовой и регуляторной поддержки банковским учреждениям Национальным банком Украины. Кроме того, необходимо повысить уровень капитализации банковского сектора путем привлечения дополнительного акционерного капитала; повысить прозрачность финансовых учреждений; увеличить количество государственных банков; повысить конкурентоспособность банковских услуг путем замещения наличных расчетов на безналичные платежные

инструменты. Проведение данных мероприятий подразумевает выработку новой стратегии функционирования национальной банковской системы, направленной на достижение и поддержку ценовой стабильности, поддержание стабильности банковской системы и удержания устойчивых темпов экономического роста.

Источники и литература:

1. Банковская система Украины в начале 2011 года: ключевые тенденции развития : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rurik.com.ua>
2. Бюлетень Національного банку України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
3. Річний звіт Національного банку України за 2010 рік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
4. Банковское реформаторство-2012: от А до Я : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.prostobankir.com.ua>
5. Итоги деятельности коммерческих банков Украины за 10 месяцев 2011 года : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rate.ua/analytics/itogi-deyatelnosti-kommercheskix-bankov-ukrainy/>

Глущенко А.С., Заїка А.М.

УДК 336.011:330.567.2

ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями.

Людина як об'єкт дослідження та кінцева мета наукових розвідок лише наприкінці ХХ ст. стає безпосереднім предметом дослідження вчених – економістів. Відповідно й поняття «фінанси домогосподарств» - відносно молода категорія у світовій та вітчизняній науковій думці. Проте економічні аспекти відносин між державою та громадянами, громадянами та суб'єктами господарювання розглядалися як окремими вченими так і науковими школами.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Фундатором досліджень домогосподарств є Г. Беккер[1], який вперше започаткував дослідження, що пояснювало закономірності поведінки людини, виходячи з економічного підходу. Вітчизняні науковці, С.І. Юрій [2] та Т.О. Кізіма [3] започаткували розкриття сутності фінансів домогосподарств та розкрили їх структуру. Н.В. Можайкіна [4] аналізувала домогосподарства як суб'єкт економіки, яка трансформується. Російська вчена Н.О. Пігалова [5] досліджувала сім'ю та домогосподарство у системі економічних відносин суспільного виробництва.

Невирішені проблеми, яким присвячена стаття.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт у яких започатковано наукові розвідки домогосподарств, у сучасній науковій думці відсутні дослідження поняття «фінанси домогосподарств» як історичної категорії, що змінюється з часом.

Мета і завдання статті.

Основною метою дослідження є розкриття стадій розвитку фінансів домогосподарств у різних історичних формаціях. У відповідності до цього необхідно довести, що категорія «фінанси домогосподарств» є історичною категорією, яка змінюється у відповідності до умов суспільного життя.

Викладення основного змісту дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Важливі кроки, що передували категорії «фінанси домогосподарств» було зроблено при розкритті ринкової поведінки індивіда, споживання, динаміки доходів населення та індексу реальної заробітної плати, що включається у розрахунок індексу інфляції, бідності, споживчого кредитування, соціального захисту населення, пенсійного забезпечення.

Зрозуміло, що поняттям, яке об'єднує перераховані вище категорії є фінанси домогосподарств, тому подальший розвиток фінансової думки безпосередньо залежить від розкриття сутності та структури відносин, які сформували фінанси домогосподарств.

Розкриваючи історію становлення поняття «фінанси домогосподарств», слід зазначити, що їй передувала категорія «населення», яка є більш абстрактною у порівнянні з терміном «фінанси домогосподарств».

Досліджуючи відбиття у науковій думці становлення фінансів домогосподарств, необхідно ввести відповідну періодизацію, яка повинна поєднати історичні кроки розвитку з логічними етапами періодизації поняття, що розглядається. Основним науковим методом який дасть змогу отримати очікуваний науковий результат та виконати поставлене завдання, є метод єдності історичного та логічного. Застосування цього методу створює можливість класифікувати певні історичні етапи розвитку людського суспільства з їх відображенням у науковій думці та у цих межах виокремити ступінь та стан розкриття категорії «фінанси домогосподарств».

Застосуємо періодизацію історії способів виробництва людського суспільства, яка вперше з'являється у роботах К. Маркса та Ф. Енгельса та є доволі уживаною при дослідженні історії розвитку та становлення економічних та соціальних явищ та процесів. Відповідно до згаданої періодизації виокремлюють первіснообщинний, рабовласницький, феодальний та капіталістичний способи виробництва, відносно окремо стоїть азіатський спосіб виробництва, також досить відомою у наукових колах є періодизація історії